

Motion till riksdagen 2009/10:U345

av **Anna Kinberg Batra (m)**

Frihet i världen och vardagen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillhandahålla tillgång till Internet för besökande vid Sveriges ambassader i utlandet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att driva på för att när Lissabonfördraget genomförs göra detta möjligt även inom EU:s kommande gemensamma utrikesrepresentation.

Motivering

”Som ordförande i Europeiska unionen kommer Sverige också att verka för en mer synlig roll för unionen på de mänskliga rättigheternas område. Genom att reagera mot förtryck och diskriminering och värna det fria ordet och den fria tanken kan Europeiska unionen visa på det goda exemplets makt.”
Ur utrikesdeklarationen 2009.

Sverige står starkt i Europa och Europa står starkt i världen. Europasamarbetet grundades för att befria människor från förtryck och säkra fred och frihet. Samarbetet har säkrat dessa värden för en halv miljard människor. Det ger också EU en unik ställning i världen i dag som frihetlig maktfaktor, en ställning som skulle kunna användas bättre. Sverige bör vara pådrivande för frihet och demokrati i världen även utanför EU, både genom EU-samarbetet och i vårt eget agerande. Sverige har också ställning som ett av världens ledande IT-länder och även denna roll bör användas i frihetens tjänst.

Av regeringens skrivelse ”Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik” framgår att ”svenska beskickningar har ett ansvar att föra en dialog med och ha samarbete med demokratiaktivister och journalister” (skr. 2007/08:109 s. 13). Ambassaderna spelar en viktig roll i svenskt utvecklingssamarbete där bland annat arbete för demokrati och mänskliga rättigheter ingår. Arbete med

Fel! Okänt namn på

yttrandefriheten nämns i dessa sammanhang som en viktig sak att prioritera, inte minst där denna är mycket begränsad. I länder med starkt auktoritära eller till och med totalitära regimer är oppositionen olaglig och det civila samhället hårt kontrollerat eller obefintligt. Då arbetar Sverige i första hand utifrån, samt underifrån i den mån det är möjligt (det vill säga när det inte föreligger en risk för aktörernas säkerhet eller att regimerna ifråga omöjliggör det). (Se skr. 2008/09:11 s. 48–51, skr. 2007/08:89, skr. 2008/09:11 samt UD 09.061.)

Ett praktiskt verktyg för oppositionella i sådana länder är att kommunicera med andra människor i och utanför landet fritt genom Internet. Riksdagens utredningstjänst har på mitt uppdrag undersökt vilka, om några, svenska ambassader i länder utan fungerande yttrandefrihet som ger t.ex. oppositionella politiker möjlighet att kommunicera med omvärlden via ambassaden, t.ex. genom att ge dem tillgång till Internet. Uppdraget utfördes dels genom att undersöka om det finns någon generell princip från Utrikesdepartementet, dels genom att beskriva hur det är på olika enskilda ambassader.

Sammanfattningsvis kan det sägas att det inte finns någon generell princip från Utrikesdepartementet gällande möjligheten för t.ex. oppositionella politiker att kommunicera med omvärlden via ambassaden. Frågan är dock aktuell och diskuteras. Utredningstjänsten har närmare undersökt Kina, Vitryssland, Nordkorea, Kuba, Saudiarabien och Irak. Situationen i dessa länder skiljer sig något åt. Antingen är det så att det trots problem med yttrandefrihet och demokrati ändå finns tillgång till Internet i landet och oppositionella därmed inte anses behöva hjälp via ambassaden eller också är det så att det i vissa länder skulle innebära en direkt fara för oppositionella att uppsöka ambassaden och frågan därmed inte hittills varit aktuell.

Sverige ingår i nätverket Community of Democracies, där praktiskt demokratifrämjande diskuteras och utvecklas. Nätverket ger ut en s.k. *Diplomat's Handbook* som bland annat innehåller handfasta råd baserade på "best practices" (s. 21). Handboken innehåller två avsnitt av särskilt intresse då det gäller möjligheten att kommunicera via ambassaden, *Truth in Communications* samt *Reaching Out*. I det första avsnittet talas det bland annat om att det finns flera internationella stödprogram som möjliggör för Internetanvändare att få tillgång till alternativa servrar bortom regimens kontroll i de länder där de lokala nätverken stängs ned. I handboken betonas vikten av att ambassader och konsulat tillhandahålla kontakter med omvärlden i länder som t.ex. Myanmar (Burma), där möjligheten till kommunikation begränsats kraftigt av regimen (*A Diplomat's Handbook*, s. 32–35). Förutom vikten av korrekt information betonas även enskilda aktörers möjlighet att nå ut. I länder där kontakterna med omvärlden är begränsade kan diplomater föra vidare budskap och på ett legitimt sätt underlätta kommunikationen mellan demokratiska aktivister och externa anhängare genom att använda sig av ambassadens kommunikationskanaler och Internetuppkoppling.

När riksdagens utredningstjänst frågade några ambassader om detta var det vanligaste svaret att frågan aldrig aktualiserats, antingen för att Internettillgången fungerar trots regimen, att ingen frågat ambassaden eller för att det skulle innebära en fara för den enskilde att uppsöka ambassaden i ett sådant ärende. I Vitryssland anses oppositionella ha kanaler till fritt Internet, och i

Fel! Okänt namn på

Kina var svaret att fler än någonsin använder nätet trots att det är kraftigt begränsat. I Saudiarabien finns Internet men bristfälligt, censurerat och dyrt. Ambassaden i Irak är ny och kan inte svara på frågan än, men där anses Internet fungera i samhället. I Nordkorea svarar ambassaden att det inte finns någon opposition, vilket sannolikt bottnar i att säkerhetsläget för den som är öppet oppositionell är mycket svårt, särskilt om denna tar sig till Sveriges ambassad. På Kuba ger enstaka ambassader, som till exempel den nederländska och den tjeckiska, Internettillgång och kommunikationsmöjligheter för oppositionella, medan den svenska ambassaden inte vill uttala sig i frågan. Enligt uppgifter från just oppositionella finns ännu inte denna möjlighet på den svenska ambassaden i Havanna.

På den hypotetiska frågan om hur de tillfrågade ambassaderna skulle agera vid en förfrågan från oppositionella, menar de att det troligtvis skulle gå att lösa, men först efter särskilda politiska överväganden. I dessa överväganden skulle den enskildes säkerhet stå i centrum. Svenska ambassader har egna uppkopplingar som skulle kunna användas för de ändamål som här diskuteras, men ambassaderna verkar i dagsläget sakna mandat och uppdrag från staten att göra det.

Just detta mandat borde Sverige ge sina representanter i utlandet. Vår utrikespolitik ska präglas av arbete för demokrati och mänskliga rättigheter, och vi bör driva på för att sprida dessa värden i världen. Då behövs en tydlig signal som uppmuntrar svenska ambassader att i sin tur uppmuntra demokrater. En liknande signal bör sändas inom EU, och det är ännu viktigare när Lissabonfördragets gemensamma utrikesrepresentation byggs upp.

Därför föreslår jag att svenska ambassader i ofria länder ges möjlighet till och mandat att låta människor i landet kommunicera med omvärlden via Internetuppkoppling på ambassaden. Hur detta ska arrangeras tekniskt och praktiskt är inte en riksdagsmotion rätt forum att utreda i detalj, men viktigt är att Internetanvändningen är fri och inte registreras, rapporteras till myndigheter i landet, censureras eller liknande samt att den inte heller omfattas av andra restriktioner än de som gäller för ambassadens anställda eller svenska medborgare i övrigt.

Stockholm den 6 oktober 2009

Anna Kinberg Batra (m)